

Nr 142.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor och distriktssköterskor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkterna 185, 186 och 203, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna såsom förslagsanslag till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. 3 300 000 kronor och till Bidrag till avlöningar åt distriktssköterskor m. m. 1 300 000 kronor samt såsom reservationsanslag till Förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden 30 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 196, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 21 mars 1947, föreslagit riksdagen att *dels* besluta, att distriktsbarnmorska skall från och med den 1 juli 1947 äga åtnjuta kontant lön enligt av föredragande statsrådet Mossberg förordade grunder, *dels* godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till avlöningar åt distriktssköterskor, distriktsbarnmorskor samt sjuksköterskor och barnmorskor inom den förebyggande mödra- och barnavården, som av statsrådet förordats, att tillämpas från och med den 1 juli 1947, *dels* godkänna de grunder för statsbidrag till distriktsbarnmorskans resor i samband med hemförlossning och eftervård, som av statsrådet förordats, att tillämpas från och med den 1 juli 1947, *dels* medgiva, att under budgetåret 1947/48 må för anskaffande av skidbårar i rikets ödemarksområden utgå statsbidrag jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 208) med högst 500 kronor, *dels* ock under V a huvudtiteln för budgetåret 1947/48 såsom förslagsanslag anvisa till Bidrag till avlöningar åt distriktssköterskor m. m. 2 600 000 kronor, till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. 3 000 000 konor och till Bidrag till distriktsbarnmorskans resor i samband med hemförlossning och eftervård 500 000 kronor samt såsom reservationsanslag anvisa till Förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden 50 000 kronor.

I sitt den 30 september 1946 avgivna betänkande (SOU 1946: 67) har 1944 års lönekommitté, *avseende sjukvårds- och ekonomipersonal*, framlagt förslag till löneställning för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, även för distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor. Detta betänkande har i vad det avser bland annat sjuksköterskeutbildad personal i statens tjänst varit föremål för behandling vid årets riksdag, medan frågan om lönerna för

distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor uppskjutits i avbidan på att grunderna för statsbidrag till dessa befattningshavargrupperns löner närmare prövats av 1946 års statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården. Sistnämnda sakkunniga ha med skrivelse den 6 februari 1947 avlämnat förslag till provisoriska bestämmelser i ämnet, därvid de — med tanke på frågans omprövning i ett vidare sammanhang — begränsat sig till sådana ändringar, som betingats av övergången till bruttolönesystemet och den av 1944 års lönekommitté föreslagna lönesättningen.

I samband med nu nämnda spörsmål ha i propositionen dels till behandling upptagits 1941 års befolkningsutrednings betänkande om förlossningsvården (SOU 1945: 50), i vad angår bestridandet av kostnaderna för barnmorskas resor och utrustning, dels ock något berörts norrlandskommitténs förslag rörande kostnaderna för distriktssköterskas resor.

Löneställningen för distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor m. fl. samt lönekostnadernas fördelning.

Efter redogörelse för gällande bestämmelser på hithörande område även som för förevarande spörsmåls behandling av 1944 års lönekommitté, 1946 års statsbidragssakkunniga samt i ärendet hörda remissmyndigheter anför föredragande statsrådet Mossberg följande.

Det föreliggande ärendet rymmer två frågor, nämligen dels spörsmålet om lönesättningen för distriktssköterskor, distriktsbarnmorskor och heltidsanställda sjuksköterskor och barnmorskor inom den förebyggande mödra- och barnavården, dels också frågan om utformningen av statens bidrag till lönekostnaderna för nämnda befattningshavare. Som villkor för erhållande av statsbidrag stipuleras nämligen, att huvudmännen garantera befattningshavarna en viss minimilön.

Själva principen om minimilön som villkor för statsbidrag har avstyrkts av stadsförbundets sjukvårdsdelegation såsom onödig och olämplig med hänsyn till förefintliga löneöverenskommelser. Att märka är emellertid, att denna princip sedan åtskillig tid accepterats för nu ifrågavarande befattningshavargrupper, varför här icke är fråga om att införa några nya för huvudmännen inskränkande bestämmelser. Då föreliggande förslag dessutom innebär, att staten skulle avsevärt öka sitt ekonomiska engagemang, finner jag icke motiverat att i detta sammanhang förorda att regeln om viss minimilön som villkor för statsbidrag slopas.

I l ö n e f r å g a n vill jag till en början erinra om att för distriktssköterskor och heltidsanställd personal inom den förebyggande mödra- och barnavården överenskommelse om lönesättningen träffats mellan landstingen och svensk sjuksköterskeförening, avseende kalenderåren 1947 och 1948. Avtalet innebär bl. a., att landstingen ersatt systemet med kontant lön och vissa naturaförmåner med ett bruttolönesystem. Detta har utformats i anslutning till den av 1945 års lönekommitté framlagda och av 1946 års höstriksdag godkända nya dyrortsgraderade löneplanen för statens befattningshavare. Distriktssköterskorna hava därvid inplacerats i lönegrad Ca 13 (motsvarande A 9 i gällande civila löneplan). För landstingens distriktsbarnmorskor ligger saken annorlunda till, i det att nettolönesystemet tills vidare tillämpas. Förhandlingar

om en övergång till den nya dyrortsgraderade löneplanen torde dock vara att förvänta även för denna befattningshavargrupp. Städerna utanför landsting hava emellertid sedan åtskillig tid tillämpat bruttolönesystemet för all nu aktuell personal.

Lönefrågan har behandlats av 1944 års lönekommitté, som i sitt betänkande rörande löneställningen för viss statsanställd personal m. m. förordat, att minimilönen för distriktssköterska i princip bör — med hänsyn till utbildningsförhållandena — sättas en lönegrad över avdelningssköterska, av kommittén placerad i lönegrad Ca 13 (A 9). Under hänvisning till att landstingen och personalorganisationerna enats om en lönesättning i Ca 13 för distriktssköterska — medan avdelningssköterska placerats i Ca 12 (A 8) — har kommittén likväl stannat för lönegrad Ca 13 som minimilön för distriktssköterska. I flera remissyttranden har erinran mot denna lönesättning framkommit med yrkanden om en icke obetydligt högre placering, sammanhängande med förslag om högre lön för avdelningssköterska. I motiven har därvid anförts, att distriktssköterska borde sättas minst en lönegrad över avdelningssköterska.

För distriktssköterska har som kompetensfordran uppställts krav på genomgång av statens distriktssköterskeskola såsom påbyggnad på den vanliga sjuksköterskeutbildningen. Distriktssköterskornas arbetsuppgifter torde också mången gång kräva ett större mått av självständighet och omdöme än avdelningssköterskornas. Den av 1944 års lönekommitté föreslagna principen, att distriktssköterska skall placeras en lönegrad högre än avdelningssköterska, synes mig därför riktig. Då innevarande års riksdag beslutat placera avdelningssköterskorna vid de statliga sjukhusen i lönegrad Ca 12, förordar jag, att minimilönen för distriktssköterska — i enlighet med gällande landstingsavtal — sättes till lönegrad Ca 13.

Enligt hittills vedertagna principer hava heltidsanställda barnmorskor och sjuksköterskor inom den förebyggande mödra- och barnavården garanterats samma minimilön som distriktssköterska. Föreliggande förslag bygger också härpå. Stadsförbundets sjukvårdsdelegation har i sitt remissyttrande framfört yrkande om att minimilönen för mödra- och barnavårdscentralernas personal icke skulle bestämmas till högre belopp än lönen för avdelningssköterska, d. v. s. lönegrad Ca 12 (A 8). För egen del finner jag anledning icke föreligga att i förevarande sammanhang frångå likställigheten i lönehänseende mellan distriktssköterskorna och den heltidsanställda personalen inom förebyggande mödra- och barnavården. Jag ansluter mig därför till statsbidragssakkunnigas ståndpunkt i detta hänseende.

I fråga om distriktsbarnmorskorna har 1944 års lönekommittés förslag om placering i lönegrad Ca 11 (A 7) tillstyrkts av samtliga hörda instanser med undantag för barnmorskornas personalorganisation, som förordat lönegrad Ca 16 (A 12). Då distriktsbarnmorskornas arbetsuppgifter i regel torde vara mindre betungande än distriktssköterskornas och då deras utbildningstid f. n. är avsevärt kortare än sjuksköterskornas, finner jag placeringen i lönegrad Ca 11 under nuvarande förhållanden rimlig. Härvid vill jag förutskicka, att jag i ett senare avsnitt av denna proposition framlägger förslag om att barnmorskorna skola befrias från dem åvilande skyldighet att av egna medel anskaffa för yrket erforderlig instrumentutrustning. Vidare vill jag i likhet med 1944 års lönekommitté och olika myndigheter betona, att frågan om utbildningen av sjuksköterskor och barnmorskor är föremål för utredning genom sakkunniga. En omprövning av frågan om minimilönens storlek för barnmorskorna kan därför väntas bli aktuell, sedan de sakkunniga framlagt sitt förslag. Därvid torde den av 1946 års statsbidragssakkunniga omförmäl-

da kombinationen av distriktssköterske- och distriktsbarnmorskekompetens kräva särskild uppmärksamhet. I det nya landstingsavtalet hava dessa befattningar placerats i lönegrad Ca 15 (A 11). Då allenast tvenne dylika befattningar för närvarande finnas, synes det näppeligen finnas anledning att, som landstingsförbundet yrkat, under ett provisorium införa särregler om minimilön för dessa befattningar.

I statsbidragsfrågan ha 1946 års statsbidrags-sakkunniga framlagt förslag till provisoriska ändringar i gällande statsbidragsbestämmelser för bestridande av avlöning, inklusive kallorts- och ödemarkstillägg, åt distriktssköterskor, distriktsbarnmorskor samt heltidsanställd personal inom förebyggande mödra- och barnavård. Förslaget innebär en principiell hälftindelning mellan staten och landstingen av ifrågakvarande kostnader. Detta medför visserligen icke obetydliga merkostnader för statsverket i förhållande till för närvarande, motsvarande omkring 2,5 miljoner kronor. Erinras må emellertid om att statsmakterna redan vid utformningen av nuvarande statsbidragssystem för distriktssköterskorna realiter accepterat en hälftindelning mellan staten och huvudmännen av lönekostnaderna och att föreliggande förslag beträffande dessa befattningshavare allenast innebär ett fullföljande av denna princip. Hälftenprincipen har vidare sedan länge tillämpats jämväl beträffande dispensärsköterskornas löner och av 1945 års riksdag godkänts vid fördelningen av lönekostnaderna inom den psykiiska barna- och ungdomsvården. Att märka är tillika, att förslaget för distriktsbarnmorskornas del medför genomsnittligt sett en reduktion av statens hittillsvarande bidrag. Statens merkostnad för distriktssköterskor och personal inom den förebyggande mödra- och barnavården motväges sålunda i icke ringa utsträckning av den kostnadsminskning, som uppstår därigenom att staten för distriktsbarnmorskeväsendet ej längre skulle ensam svara för de kontanta avlöningsförmånerna. Skulle sistnämnda princip ha fullföljts, hade merkostnaden för statsverket vid en inplacering av distriktsbarnmorskorna i lönegrad Ca 11 uppgått till 1,4 miljoner kronor. Jag anser mig under sådana förhållanden kunna tillstyrka de sakkunnigas principförslag i denna del med undantag dock för kallorts- och ödemarkstilläggen, vartill jag återkommer i det följande.

Jag vill liksom statsbidrags-sakkunniga tillägga, att frågan nu allenast gäller provisoriska bestämmelser i avvaktan på en mera allsidig prövning av statsbidragssystemet för den öppna hälso- och sjukvården i allmänhet. Vid sådant förhållande finnes ej anledning att för närvarande till behandling upptaga spørsmålet om en utvidgning av statsbidragsrätten i vad avser distriktssköterskor inom städerna utanför landsting.

Enligt det mellan landstingsförbundet och sjuksköterskeföreningen träffade avtalet skola kallortstillägg utgå i enlighet med motsvarande statliga regler med den jämkningen, att landstingens befattningshavare i vissa delar av Dalarna och Västernorrlands län — till skillnad mot statens tjänstemän — icke skulle erhålla sådant tillägg. För beräkningen av kallortstillägg har en indelning skett i sex kallortszoner, varvid kallortstilläggen per befattningshavare öka från 90 kronor i lägsta zonen till 720 kronor i högsta zonen. Statsbidrags-sakkunniga, som utgått från att såväl distriktssköterskor som distriktsbarnmorskor skola äga uppbära kallortstillägg enligt dessa bestämmelser, ha föreslagit, att jämväl kostnaderna för kallortstilläggen skulle halveras mellan staten och landstingen. Hälftenprincipen föreslås även tillämpad beträffande de särskilda ödemarkstillägg, som för närvarande utgå till distriktssköterskor resp. distriktsbarnmorskor i rikets ödemarksområden med högst 500 kronor resp. 400 kronor per befattningshavare och som av de sakkunniga förutsatts skola bibehållas även efter införandet av kallortstill-

läggen. Detta förslag har mött erinran från statskontoret, som i likhet med 1944 års lönekommitté ansett särskilt ödemarkstillägg icke böra utgå vid sidan av kallortstillägg.

Det är givetvis av vikt, att rekryteringen av distriktssköterske- och distriktsbarnmorskebefattningarna inom rikets ödemarksområden i möjligaste mån tryggas. Enligt min uppfattning skulle detta ske bäst genom bibehållande av de särskilda ödemarkstillägg, som nu utgå till ifrågakvarande befattningshavar-kategorier. Emellertid äro distriktssköterskorna inom bl. a. de områden, varom nu är fråga, genom förenämnda avtal fr. o. m. den 1 januari 1947 tillförsäkrade kallortstillägg enligt samma grunder som de statliga befattningshavarna. Vid utformningen av dessa kallortstillägg har viss hänsyn tagits till ödemarksmomentet, varför särskilda ödemarkstillägg icke ansetts kunna tillerkännas statliga befattningshavare. Under sådana förhållanden finner jag mig icke kunna förorda, att distriktssköterskorna och distriktsbarnmorskorna, som enligt föreliggande förslag i princip inplacerats i det nya statliga lönesystemet, skola utöver kallortstilläggen komma i åtnjutande av särskilda ödemarkstillägg.

I den mån kallortstillägg skola utgå, torde kostnaderna därför böra helt bestridas av statsmedel. Enligt min uppfattning tala nämligen starka skäl för att den merkostnad, som ifrågakvarande tillägg representerar, fördelas å hela landet och ej ytterligare belastar de redan förut skattetyngda norrlandslänen.

Statsbidragssakkunniga ha föreslagit, att statsandelen skulle beräknas efter de sammanlagda kontanta avlöningsförmånerna i vederbörande ortsgrupp enligt den näst högsta löneklassen av den tillförsäkrade lönegraden. Med utgångspunkt från en minimilön i Ca 13 (A 9) för distriktssköterska och i Ca 11 (A 7) för distriktsbarnmorska skulle statsbidraget utgå efter löneklass Ca 15 resp. Ca 13. Bidrag skulle utgå för envar befattning, som under minst tre fjärdedelar av ett och samma kalenderår uppehållits av kompetent person. Förslaget innebär såväl en dyrortsgradering av bidraget som en indexreglering så till vida, att i den mån de statliga lönebeloppen till följd av penningvärdets förskjutning ändras, avlöningsförmånerna och därmed statsbidraget förändras.

Förslaget synes mig innebära en avsevärd förenkling av statsbidragssystemet. Alla nuvarande besvärligheter med avräkning för kortare tjänstledigheter och för beräkning av ålderstillägg komma därigenom att bortfalla. Visserligen erhålles på detta sätt icke en fullt genomförd hälftindelning av kostnaderna för varje enskild befattning, men i stort sett vinner en skälig avvägning. Förslaget att statsbidrag skall utgå efter den näst högsta löneklassen för respektive befattningar kan måhända synas alltför gynnsamt för huvudmännen, men då här är fråga om befattningshavargrupper med ringa befordringsutsikter och då landstingen enligt sina tjänstereglementen låta befattningshavarna för ålderstillägg räkna sig tillgodo annan tid såsom sjuksköterska respektive barnmorska, har jag ansett mig kunna godtaga förslaget i denna del. Jag är icke för närvarande beredd att biträda landstingsförbundets förslag att låta statsbidrag i vissa fall utgå jämväl för befattning, som uppehållits under kortare tid än tre fjärdedelar av kalenderåret, helst som detta förslag under normala förhållanden icke torde spela någon nämnvärd roll i ekonomiskt hänseende men likväl skulle medföra avsevärda komplikationer vid avräkningen.

Däremot förordar jag landstingsförbundets hemställan om att ur statsbidragsreglerna utesluta villkoret om att befattningshavarna skola uppflyttas i löneklass efter tre år. Detta villkor torde vara onödigt. Jag biträder också medicinalstyrelsens förslag om bibehållande av nuvarande bestämmelse, att

distriktssköterska — liksom för övrigt distriktsbarnmorska — så vitt möjligt av huvudmannen skall tillhandahållas rum för mottagning.

De nya statsbidragsreglerna torde böra i träda i kraft den 1 instundande juli. Att som landstingsförbundet yrkat låta reglerna för distriktssköterskorna givas retroaktiv verkan från den 1 januari 1947 kan jag ej biträda, bland annat med hänsyn till att de nya statliga löneplansförfattningar, vartill anslutning skulle ske, ännu ej utfärdats. För statens befattningshavare komma de att tillämpas först från den 1 juli detta år.

I detta sammanhang vill jag erinra om att jämlikt punkten 4 i övergångsbestämmelserna till distriktsvårdskungörelsen landsting må intill utgången av år 1945 kunna erhålla statsbidrag enligt samma kungörelse även för tid, under vilken distriktssköterskebefattning till följd av den ordinarie innehavarens semester uppehålls av sjuksköterska, som icke innehar distriktssköterskekompetens. Det synes lämpligt att denna övergångsbestämmelse erhåller förlängd giltighet intill den 1 juli 1947.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft

dels två inom andra kammaren väckta motioner, den ena av herr Nilsson i Varuträsk och fru Ericsson i Luleå (II: 400) och den andra av fru Rönn-Christiansson och fru Linderot (II: 402), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att distriktsbarnmorskorna placeras i lönegrad A 9 eller i samma lönegrad som distriktssköterska;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken Andersson (I: 272) och den andra inom andra kammaren av herr Fagerholm och fru Boman (II: 411), i vilka hemställts, att riksdagen måtte med beaktande av i motionerna anförda synpunkter vidtaga en sådan förbättring av distriktssköterskornas, distriktsbarnmorskornas och övriga där berörda gruppers löneställning, som med hänsyn till deras krävande tjänsteåligganden kan anses skälig;

dels en inom första kammaren av herrar Hage och Grym väckt motion (I: 271), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att särskilda ödemarkstillägg alltjämt skola utgå till distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor i ödemarksdistriktet enligt hittills gällande grunder och med oförändrade fördelningsgrunder av kostnaden mellan staten och landstingen, samt att respektive anslag måtte ökas med hänsyn härtill, om så anses nödvändigt;

dels ock en inom andra kammaren av herr Gavelin *m. fl.* väckt motion (II: 403), i vilken — under hänvisning till i förenämnda motion I: 271 anförd motivering — framställts enahanda yrkande som i sistnämnda motion.

Beträffande de skäl, motionärerna anført till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna II: 400, II: 402, I: 272 och I: 271.

Distriktsbarnmorskornas resor och utrustning.

Frågan om distriktsbarnmorskornas resor har behandlats av 1941 års *befolkningsutredning* i dess betänkande om förlossningsvården (SOU 1945: 50). Utredningen har därvid föreslagit att kostnaderna för distriktsbarnmorskors resor i samband med hemförlossning samt för eftervård i hemmet

helt skola bestridas av statsmedel. Förslaget har varit föremål för remissbehandling.

Vad gäller frågan om distriktsbarnmorskornas utrustning har *föreståndarinnan vid Uppsala sjuksköterskehem sjuksköterskeskola* i skrivelse till medicinalstyrelsen den 28 augusti 1944 hemställt om utredning rörande ändring i skyldigheten för barnmorskelev att anskaffa för barnmorskeyrket erforderlig utrustning i syfte att få bestämmelsen upphävd eller dess tillämpning ändrad.

1941 års befolkningsutrednings delegation för förlossningsvården, till vilken framställningen jämte däröver från överläraren vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm och svenska landstingsförbundet inhämtade yttranden överlämnats, har för sin del föreslagit, att huvudmännen skulle åläggas att från viss tidpunkt utan ersättning av vederbörande barnmorska såväl tillhandahålla nytillträdande distriktsbarnmorskor fullständig för barnmorskeyrket erforderlig utrustning som ock i fråga om varje i dess tjänst anställd distriktsbarnmorska vid förslitning ersätta dylik utrustning eller del därav. Då kostnaderna härför för varje huvudman skulle komma att uppgå till förhållandevis ringa belopp, syntes statsbidrag för ändamålet icke erforderligt.

Över delegationens förslag ha yttranden avgivits av medicinalstyrelsen och svenska barnmorskeförbundet.

Statsrådet har för sin del anfört följande.

I likhet med 1941 års befolkningsutredning finner jag vägande skäl tala för att den vårdade befrias från samtliga kostnader för distriktsbarnmorskans resor i samband med hemförlossning och eftervård. Detta förslag har också rönt allmän anslutning vid remissbehandlingen. Att såsom hittills låta dessa kostnader utgå av moderskapspenningen eller mödrahjälpsmedel verkar för den enskilde alltför ojämnt och orättvist. Jag vill också erinra om att den enskilde ej lämnar något bidrag till sjuksköterskas eller barnmorskans resor inom den förebyggande mödra- och barnavården. Jag tillstyrker därför i princip befolkningsutredningens förslag härutinnan. Såsom av statskontoret framhållits, synes emellertid anledning saknas att beträffande resekostnadernas bestridande tillämpa andra regler än vad som gäller för befattningshavarnas resor inom den förebyggande mödra- och barnavården. Kostnaderna böra därför fördelas lika mellan statsverket och huvudmännen, med viss jämkning för län med gles bebyggelse. Jag vill också erinra om att detta bidragssystem av 1945 års riksdag godkänts beträffande fördelningen av kostnaderna för läkarnas och assistenternas resor till vissa mottagningar inom psykisk barn- och ungdomsvård. Jag föreslår sålunda, att den vårdade befrias från barnmorskans resekostnader i samband med hemförlossning och eftervård samt att staten i princip lämnar huvudmännen ett bidrag till hälften av resekostnaderna, dock att statsandelen med hänsyn till de långa avstånden höjes till 60 procent för resor inom Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län samt till 70 procent för resor inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. I resekostnaderna må icke inräknas utgifter för resor, som företagits enbart inom stads, köpings eller municipalsamhälles planlagda område. Motsvarande regler torde böra gälla i fråga om barnmorskans resekostnader i stad, som icke ingår i distriktsindelningen. Statsverkets årliga kostnader för barnmorskornas resor kunna vid en fullt utbyggd vård beräknas till drygt 1 miljon kronor.

I fråga om barnmorskans skyldighet att anskaffa erforderlig

instrumentutrustning finner jag i likhet med de hörda instanserna skäligt, att hon framdeles befrias från kostnaderna härför. Därigenom besparas varje barnmorska en engångsutgift på minst 300 kronor. Då huvudmännen redan för närvarande bestrida kostnaderna för de för distriktsbarnmorskas arbete erforderliga förbrukningsartiklarna och då landstingen i allmänhet lära hålla distriktssköterskorna med såväl förbrukningsartiklar som instrumentarier, synes det mig rimligt, att huvudmännen själva bestrida utrustningskostnaderna jämväl för distriktsbarnmorskorna. I fråga om kontrollen över instrumentuppsättningen torde det få ankomma på medicinalstyrelsen att meddela erforderliga föreskrifter.

Vad jag i detta och föregående avsnitt förordat påkallar vissa ändringar i förordningen om anställande av distriktsbarnmorskor. Hithörande spörsmål upptar jag till särskild behandling senare denna dag (prop. nr 197).

Distriktssköterskornas resor.

För närvarande gäller att kostnaderna för här ifrågavarande resor ersättas av distriktsvårdsområdet i den ordning och omfattning vederbörande distriktsvårdsstyrelse bestämmer. Något statsbidrag utgår ej.

Den s. k. *norrlandskommittén* har i en den 5 december 1946 dagtecknad utredning framlagt förslag rörande distriktssköterskornas verksamhet. I ett avsnitt därav upptages till behandling frågan om distriktssköterskornas resor. Kommitténs förslag innebär i korthet, att distriktssköterskorna beredas tillfälle disponera egen bil i tjänsten och att särskilt statsbidrag skall utgå härför.

Efter redogörelse för kommitténs synpunkter på hithörande fråga jämte spörsmålets behandling av remissmyndigheterna har *statsrådet* anfört följande.

Norrlandskommittén har i förevarande utredning ej framlagt något konkret förslag rörande bestridande av kostnaderna för distriktssköterskas bil i tjänsten, utan föreslagit, att denna fråga skulle upptagas till prövning av 1946 års statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården.

Med hänsyn till vad som framkommit i de inhämtade remissyttrandena synes frågan om bestridandet av distriktssköterskas resekostnader böra övervägas i sammanhang med frågan om fördelningen av kostnaderna för den öppna hälso- och sjukvården överhuvud taget. Vid den prövning härav, som lämpligen bör äga rum genom 1946 års statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården, torde de synpunkter, som framkommit i norrlandskommitténs utredning och däröver avgivna remissyttrandena, böra beaktas. Då det för distriktsvården till skillnad mot distriktsbarnmorskeväsendet ej finnes någon bestämmelse om att den vårdade är skyldig ersätta befattningshavarens resekostnader, synes mig anledning icke föreligga att i avvaktan på statsbidragssakkunnigas förslag förorda provisoriska bestämmelser i ämnet.

Medelsbehovet för budgetåret 1947/48.

Bidrag till avlöningar åt distriktssköterskor m. m. Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat uppfört med 1 300 000 kronor.

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet under anslaget till 2 600 000 kronor.

Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. Detta anslag, för innevarande budgetår uppfört med 3 300 000 kronor, har för nästa budgetår beräknats till 3 000 000 kronor. Statsrådet har i detta sammanhang framhållit, att det i statsverkspropositionen för nästkommande budgetår äskade förslagsanslaget till bidrag till avlöningar inom förebyggande mödra- och barnavård, å sammanlagt 1 900 000 kronor, vari ingår bidrag till avlöningar åt sjuksköterskor och barnmorskor med ett belopp av 260 000 kronor, vid bifall till vad statsrådet förordad torde komma att för nästa budgetår överskridas med omkring 200 000 kronor.

Förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden. Å förevarande anslag fanns vid utgången av budgetåret 1945/46 en reservation av 11 721 kronor. För innevarande budgetår har anvisats ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Med utgångspunkt från att ödemarkstilläggen för distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor bortfalla, har medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår uppskattats till 50 000 kronor. Riksdagens medgivande har ansetts böra inhämtas, att av anslaget högst 500 kronor må disponeras för anskaffande av skidbåtar.

Bidrag till distriktsbarnmorskans resor i samband med hemförlossning och eftervård. Förslaget rörande statsbidrag till ifrågavarande resor har — såsom skett i fråga om resor inom den förebyggande mödra- och barnavården — ansetts böra föranleda, att ett särskilt anslag härför uppföres å riksstaten. Det nya anslaget har i avbidan på närmare erfarenheter rörande utgifterna för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår upptagits till 500 000 kronor.

Utskottet.

I lönefrågan innebär Kungl. Maj:ts förslag för distriktssköterskornas del, att de placeras en lönegrad högre än avdelningssköterska, vilken norm föreslagits av 1944 års lönekommitté avseende sjukvårds- och ekonomipersonal och även godtagits av svensk sjuksköterskeförening i dess yttrande över lönekommitténs förslag. Från denna utgångspunkt ha distriktssköterskorna föreslagits hänföra till den nya lönegraden Ca 13 (motsvarande den nuvarande lönegraden A 9), vilken de redan från och med ingången av innevarande år tillhöra enligt ett mellan landstingen och svensk sjuksköterskeförening för kalenderåren 1947 och 1948 träffad överenskommelse. Utskottet är icke berett att enligt yrkandet i motionerna I: 272 och II: 411 såsom villkor för statsbidrag förordad en högre minimilön.

Heltidsanställda barnmorskor och sjuksköterskor i den förebyggande mödra- och barnavården ha enligt hittills vedertagna principer garanterats samma minimilön som distriktssköterska. I likhet med föredragande statsrådet finner utskottet anledning icke föreligga att i förevarande sammanhang frångå nämnda likställighet.

Statsrådet har erinrat om att frågan om utbildningen av sjuksköterskor och barnmorskor är föremål för utredning genom sakkunniga och betonat att en omprövning av frågan om minimilönens storlek för barnmorskorna kan väntas bli aktuell sedan de sakkunniga framlagt sitt förslag. Vidkommande den löneställning, som i avbidan på en sådan omprövning bör beredas distriktsbarnmorskorna har statsrådet framhållit, att deras arbetsuppgifter i regel torde vara mindre betungande än distriktssköterskornas och att deras utbildningstid även är avsevärt kortare. Utskottet delar statsrådets mening, att en placering i lönegrad Ca 11 med hänsyn härtill under nuvarande förhållanden måste anses i och för sig rimlig. I åtskilliga motioner har dock krävts likställighet med distriktssköterska eller i varje fall en högre minimilön än Kungl. Maj:t har föreslagit. Utskottet förutsätter, att de synpunkter vilka framlagts i motionerna på denna fråga bliva vederbörligen beaktade vid den blivande omprövningen. I nuvarande läge har det syns utskottet, att man bör stanna vid den löneförbättring för distriktsbarnmorskorna, som Kungl. Maj:ts förslag innebär.

Distriktssköterskorna och distriktsbarnmorskorna, vilka enligt föreliggande förslag i princip inplacerats i det nya statliga lönesystemet, skola enligt Kungl. Maj:ts förslag även i förekommande fall åtnjuta kallortstillägg enligt motsvarande statliga grunder. Dessa tillägg skola helt bestridas av statsmedel. I anledning av yrkandet i motionerna I: 271 och II: 403 om särskilda ödemarkstillägg vill utskottet erinra, att de statliga kallortstilläggen uppbyggts under hänsynstagande till jämväl ödemarksmomentet. Därför kan icke något särskilt ödemarkstillägg förekomma i det statliga lönesystemet. Icke heller ha distriktssköterskorna i ödemarksdistrikten tillförsäkrats ödemarkstillägg i det mellan landstingsförbundet och sjuksköterskeföreningen träffade avtalet. Däremot ha ödemarkstillägg åt hemvårdarinnor ansetts kunna ifrågakomma, enär statligt kallortstillägg icke utgår till dessa befattningshavare. Utskottet anser sig icke kunna frångå den i alla dessa fall hävdade grundsatsen, att ödemarkstillägg icke kunna förekomma jämsides med statliga kallortstillägg.

I fråga om lönekostnadernas fördelning tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär en avsevärd förenkling av statsbidragssystemet. Likaså tillstyrker utskottet vad som föreslagits i fråga om distriktsbarnmorskornas resor och utrustning.

Under åberopande av vad sålunda anförts och då ej heller Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår föranlett erinran, hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag dels å motionerna I: 272 och II: 411 i vad nämnda motioner avse distriktsbarnmorskor, dels ock motionerna II: 400 och II: 402 besluta, att distriktsbarnmorska skall från och med den 1 juli 1947 äga åtnjuta kontant lön enligt de grunder, som för-

ordats i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 21 mars 1947,

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 272 och II: 411 i vad desamma ej behandlats under I. godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till avlöningar åt distriktssköterskor, distriktsbarnmorskor samt sjuksköterskor och barnmorskor inom den förebyggande mödra- och barnvården, som förordats i nämnda statsrådsprotokoll, att tillämpas från och med den 1 juli 1947,

III. med avslag å motionerna I: 271 och II: 403 besluta, att de under II. nämnda befattningshavarna icke skola utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit tillerkännas särskilt lönetillägg för tjänstgöring i ödemarksområde,

IV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

1) godkänna de grunder för statsbidrag till distriktsbarnmorskans resor i samband med hemförlossning och eftervård, som förordats i statsrådsprotokollet, att tillämpas från och med den 1 juli 1947;

2) medgiva, att under budgetåret 1947/48 må för anskaffande av skidbårar i rikets ödemarksområden utgå statsbidrag jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 208) med högst 500 kronor;

3) för budgetåret 1947/48 under V a huvudtiteln anvisa

a) till *Bidrag till avlöningar åt distriktssköterskor m. m.* ett förslagsanslag av 2 600 000 kronor,

b) till *Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.* ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor,

c) till *Bidrag till distriktsbarnmorskans resor i samband med hemförlossning och eftervård* ett förslagsanslag av 500 000 kronor,

d) till *Förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden* ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Stockholm den 22 maj 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Gränebo, Karl Andersson, Boman, fröken Andersson, herrar von Heland, Berling, Albertsson och Lundgren; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Ward, Malmberg i Skövde, Rubbestad, Mårtensson, Lindholm, Pettersson i Dahl, Åkerström, Holmström, Thapper och Persson i Vinberg.

Reservation

av fröken *Andersson* och herr *Holmström*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka de motionsyrkanden, vilka avse att i lönehänseende jämställa distriktsbarnmorskorna med distriktssköterskorna, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 10, vilket börjar med orden »Statsrådet har» och slutar med orden »förslag innebär», bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill i fråga om distriktsbarnmorskornas löneställning erinra om den utomordentliga betydelse distriktsvården över huvud har särskilt för landsbygdens och ödebygdernas folk och om de ansvarsfulla uppgifter, som här ifrågakomma. Förutom de krav, som självständiga åtgärder kunna ställa på teoretiskt och praktiskt kunnande, föreligga för dessa grupper mycket starka krav på eget omdöme, ansvarskänsla och rådighet. Man kan ifrågasätta om icke vid lönesättningen en något markerad skillnad mellan distrikts- och anstaltsvårdens befattningshavare torde vara nödvändig för att locka i dessa hänseenden högt kvalificerade personer till den vad avser personlig bekvämlighet ofta underlägsna distriktsvården. Men även om utskottet funnit, att Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende bör godtagas, har utskottet likväl icke kunnat biträda förslaget om differentiering av lönerna inom distriktsvården till barnmorskornas nackdel. Utskottet förordar alltså, att även distriktsbarnmorskorna hänföras till den nya lönegraden Ca 13.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»I) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till dels motionerna I: 272 och II: 411 i vad nämnda motioner avse distriktsbarnmorskor, dels ock motionerna II: 400 och II: 402 besluta, att distriktsbarnmorska skall från och med den 1 juli 1947 äga åtnjuta kontant lön enligt de grunder, som utskottet förordat.»